

Programhandling 2025 för Program för Klimatneutrala Umeå 2040

Avstämt med programstyrgruppen 2024-11-11

Godkännande av programansvarig chef 2024-11-11

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	3
Omfattning, utgångspunkter	3
Organisation, ansvar och uppdrag.....	3
Utvecklingsanslag klimatneutralitet	5
Uppföljning och rapportering	6
Inriktning för programarbete 2025.....	8
Uppföljning av arbetet hittills och bedömning.....	8
Insatser 2025.....	9
Insats 2025–1, Utveckla kommunkoncernens förmåga, kapacitet och kunskap inom specifika områden.....	9
Insats 2025–2, Möjliggöra implementering av nödvändiga insatser	10
Tids- och aktivitetsplan 2025 för programstyrgruppens arbete.....	10
Bilagor	12
Bilaga 1 - Beslutade kriterier och beredningsprocess för utvecklingsanslag klimatneutralitet (KSnau kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2023-03-21).	12
Bilaga 2 - Rapport Program Klimatneutrala Umeå 2040, januari till augusti 2024	12

Inledning

Kommunfullmäktige har i [Planeringsdirektiv, budget och investeringar 2025](#) fastställt riktlinjer för aktiverande styrning. Den här programhandlingen är upprättad som stöd till genomförande och uppföljning av Program Klimatneutrala Umeå 2040.

Omfattning, utgångspunkter

För att nå inriktningsmålet och lyckas med syftet har programmets omfattning definierats enligt följande:

Alla samhällsnivåer och -aktörer, fokus platsen Umeå

I enlighet med inriktningsmålet fokuserar programarbetet på att minska utsläppen på och från platsen Umeå. Utgångspunkter för arbetet är både kommunkoncernens möjlighet att skapa förutsättningar för andra lokala aktörer att minska sina utsläpp och samtidigt begränsad egen rådighet över klimatomställningen av samhällssystem som ex. transporter och energi. Här är tydliga partnerskap med gemensamma mål med olika aktörer på olika samhällsnivåer (även kallat governance-nivåer) en central strategi för programarbetet:

- internationellt inom ex. EU:s mission 100 klimatneutrala och smarta städer, NetZeroCities och Pilotstadsprogrammet samt inom Arktis
- nationellt ex. genom Klimatkontrakt 2030 och i samarbete med andra svenska städer
- regionalt i ex. Thriving Northern cities och i samarbetet med Vasa
- lokalt på den geografiska platsen Umeå av samhällsaktörer ex. inom Umeå klimatfärdplan
- inom kommunkoncernen, i det interna klimatarbetet i nämnder och kommunala bolag

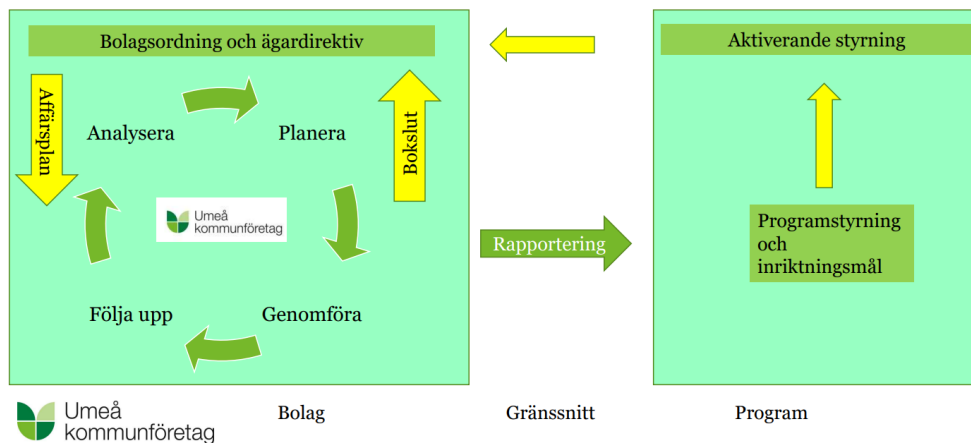
Både produktions- och konsumtionsperspektiv på utsläppen

Umeå kommuns antagna klimatmål omfattar både att Umeå ska bli klimat neutralt i olika avseenden och att de konsumtionsbaserade utsläppen per person i Umeå ska minska. Därför adresserar programarbetet båda dessa perspektiv, vilket redan avspeglar sig i programmets fokusområden. Med andra ord, adresserar programmet alla scope 1, 2 och 3 enligt GHG-protokollet för städer.

Organisation, ansvar och uppdrag

Reglementen och bolagsordningar

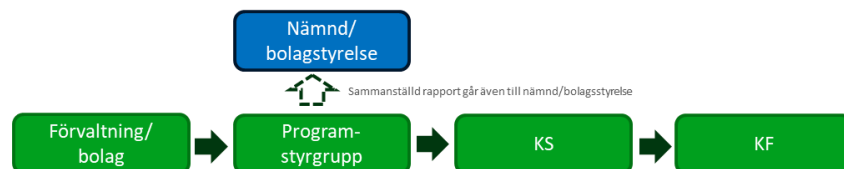
Den nya styr- och ledningsmodellen har i grunden inte medfört några förändringar i ansvar för nämnder och kommunala bolag. Nämnderna och bolagen är fortsatt de som är ansvariga för verksamhet/ekonomi och fattar sina beslut utifrån gällande reglementen/bolagsordningar.

Umeå kommunföretag har tagit fram ovanstående bild för att beskriva relationen mellan programstyrningen och de kommunala bolagen. Bilden är även applicerbar på de destinerade nämnderna där bolagsordning/ägardirektiv ersätts med reglemente/uppdrag. Affärsplanen ersätts med nämndens verksamhetsplan.

Politiken

Utifrån ansvar enligt ovan har förvaltningschefer och VD:ar i bolagen ett ansvar att löpande informera sina nämnder/bolag kring vad som händer i programmen. Detta är särskilt viktigt när "tunga" beslut står på agendan. Politiken i destinerade nämnder och bolag behöver vara välinformerade och ha en faktisk möjlighet till påverkan i programstyrningen.

Programstyrgrupp

- Kommunstyrelsen:
 - o Mikael Brändström, Utvecklingsdirektör (programansvarig chef),
 - o Lena Höök Gustafsson, Ekonomidirektör
- Byggnadsnämnden samt miljö- och hälsoskyddsnämnden:
 - o Rune Brandt, Stadsbyggnadsdirektör
- Tekniska nämnden:
 - o Karin Isaksson, Teknisk direktör
- AB Bostaden:
 - o Jerker Eriksson, VD
- Umeå Kommunföretag:
 - o Fredrik Lundberg, VD
 - o Marcus Larsson, strateg

- Umeå Energi:
 - o Jan Ridfeldt, VD
- Vakin:
 - o Robert Hansson, VD

Till möten som avhandlar Lokala miljömål med tillhörande åtgärdsprogram adjungeras Fredrik Hedlund, Avdelningschef miljö och hälsoskydd och stf Stadsbyggnadsdirektör.

Övriga chefer adjungeras vid behov till styrgruppen

Ansvar för programansvarig chef och tjänstepersoner

Programansvarig chef ska med stöd av programstyrgruppen fortlöpande skaffa sig underlag som ger möjlighet att årligen besvara följande frågor:

1. Är inriktningsmålet och programmet fortfarande relevant?
2. Uppnås rätt effekter och ger programmet den styrning som avsågs?
3. Saknas det delar i programmet som behövs för att ge bättre effekt?
4. Finns det delar som kan tonas ner/fasas ut?

Utifrån underlag och resultat av uppföljning ansvarar sedan programansvarig chef för

- att kommunstyrelsens samordningsansvar för programmet tillgodoses.
- att tillsammans med relevanta aktörer, både internt och externt, skapa samsyn kring vilka aktiviteter/projekt etc. som kan och behöver prioriteras och genomföras för att nå inriktningsmålet.
- att identifiera behov av och föreslå förändringar i programmets framtida utformning och innehåll.

Programansvariga tjänstepersoner finns utpekade på avdelningen Strategisk utveckling och har som uppdraget att utgöra ett stöd till den programansvariga chefen.

Arbetsgrupper/team och resurser med koppling till programmet

Som stöd till programstyrgruppens arbete med uppföljning och lägesbild inom programmets fokusområden finns utpekad resurs inom statistik och analys. Det kommunkoncernövergripande teamet Samordningsteam klimat är en resurs kopplat till programarbetet liksom andra grupperingar inom koncernen samt externt.

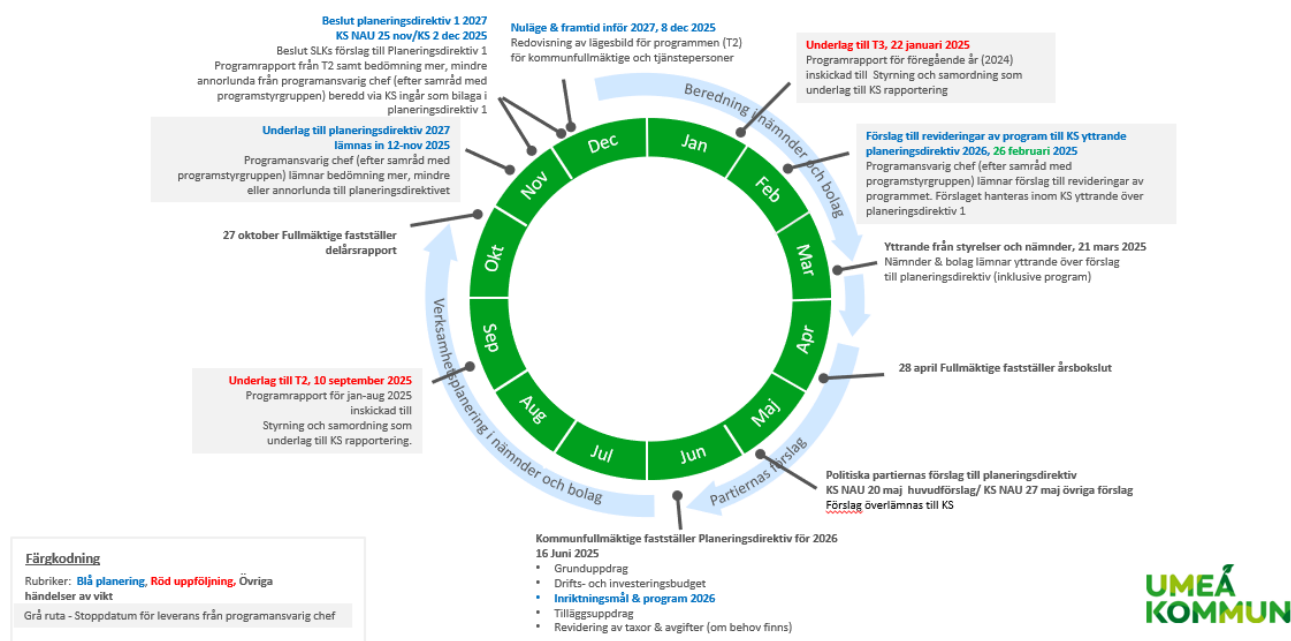
Utvecklingsanslag klimatneutralitet

För riktade kommuninterna utvecklingsåtgärder inom klimatområdet finns ett särskilt utvecklingsanslag för klimat. För 2025 är 3 miljoner avsatta. I bilaga 1 finns beslutade Kriterier och beredningsprocess för utvecklingsanslag klimatneutralitet (KSna kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2023-03-21).

Uppföljning och rapportering

För att rapportera status för respektive inriktningsmål och program ska det tas fram en programrapport, som biläggs delårsrapport och årsredovisning. Programrapporten ska innehålla en uppföljning av beslutade indikatorer och genomfört arbete samt en bedömning och rekommendation till fortsatt arbete, se vidare bild årshjul nedan.

Planering och uppföljning program - kalenderår 2025

Programstyrgruppen har uppdragit åt programansvarig chef att bygga programrapporteringen på följande indikatorer:

Övergripande uppföljning av programmet (inkl. fokusområde 5, Övergripande insatser)

- Förändring av territoriella utsläpp av CO₂e jmf basår 1990, %
- Utsläpp av växthusgaser, kommunorganisatoriskt scope 1 och 2, kton CO₂e

Fokusområde 1: Transporter

- Andel hållbart resande (buss, cykel, gång) i Umeå tätort, %
- Bränslefördelning på lastbilar i trafik (registrerade i Umeå kommun)
- Bränslefördelning på personbilar i trafik (registrerade i Umeå kommun)
- Antal körda/resta km med fordon (ev per person)
- Antal bussresor per person
- Beräkna kWh/personkm

Fokusområde 2: Bygg och anläggning

- Slutanvändning av energi i småhus/flerbostadshus

- Bostadsbyggande per år
- Framtidsspaning: i framtiden inkludera klimatdeklarationer

Fokusområde 3: Energi, el och fjärrvärme

- Utsläpp av fjärrvärme (Fjärrvärme x emissionsfaktor)
- Slutanvändning MWh totalt för Umeå kommun
- Producerade MWh totalt i Umeå kommun
- Energivändning av flytande icke förnybara bränslen, MWh per invånare

Fokusområde 4: Cirkulär ekonomi

- Mängd insamlat kommunalt avfall, exkl. trädgårdsavfall, kg/person och år (befintlig indikator)
- Andel kommunalt avfall till materialåtervinning, inkl biologisk behandling, procent (befintlig indikator)
- Andel avfall till energiåtervinning
- Andel avfall till återanvändning
- Antal sysselsatta inom reparationsföretag

Programstyrgruppen har även uppdragit att ta fram ytterligare indikator som följer effekt av kommunkoncernens satsningar som inte ger direkt minskning av klimatutsläpp inom Umeås territorium (scope 3).

Inriktning för programarbete 2025

Uppföljning av arbetet hittills och bedömning

Programrapporten 2024 visar (liksom för 2023) att omställningen av samhällsystem pågår, men omställningstakten behöver genomgående öka. De totala klimatutsläppen i Umeå minskar, men inte i den hastighet som krävs enligt Parisavtalet eller för att nå klimatneutralitet 2040. Klimatutsläppen från Umeå kommunkoncern minskar också, men bedöms inte minska tillräckligt mycket.

Bedömningen av arbetet övergripande samt inom samtliga fem fokusområden är att "Mer arbete krävs", se vidare i bilaga 2 Rapport Program Klimatneutrala Umeå 2040, januari till augusti 2024.

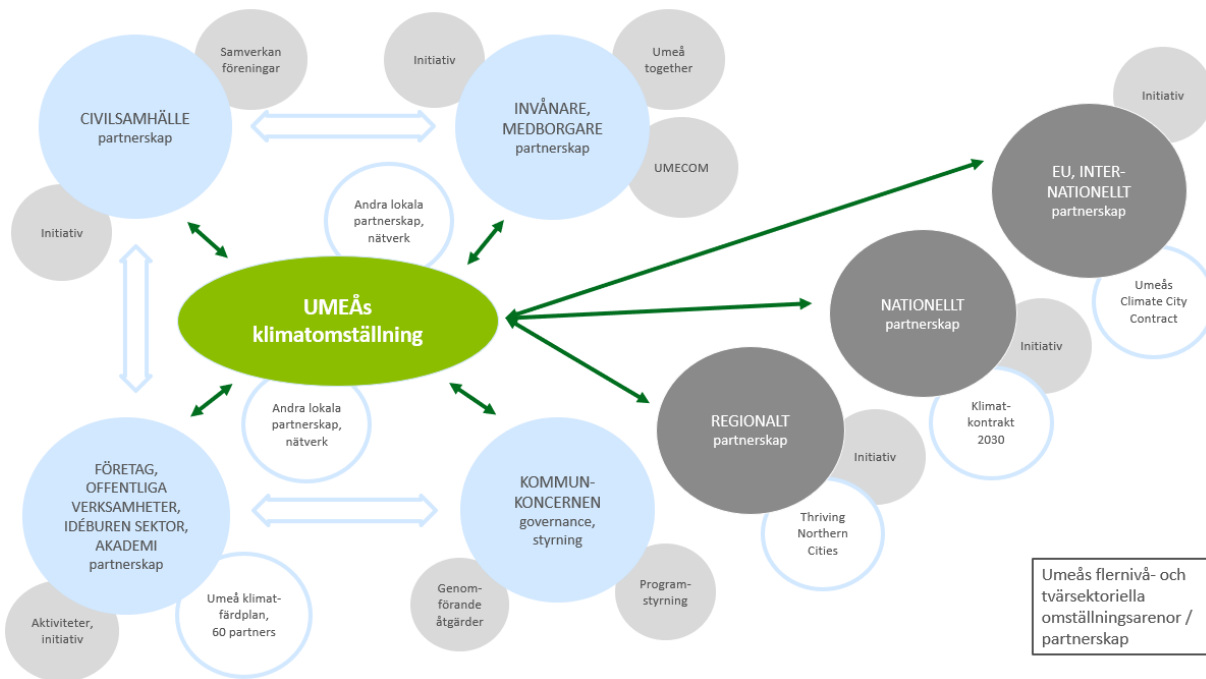
Under 2024 har vi i linje med prioriterade insatser i 2024 års programhandling bland annat utvecklat uppföljningsinnehåll, utrett integrering mellan klimatomställning och klimatanpassning samt prioriterat och planerat för ett genomförande.

Centrala insikter från arbetet med särskilt det sistnämnda är att omställningsarbetet innehåller flera olika typer av processer och arbeten, som behöver pågå och genomföras iterativt och koordinerat. Umeås omställningskarta i figur 1 visar den övergripande arbetsprocessen inkl. delprocesser och arbeten, som kommer användas nu och framåt.

I arbetet behöver kommunkoncernen arbeta i partnerskap tillsammans med en rad olika aktörer på lokal nivå liksom med aktörer på regional, nationell och internationell nivå, se vidare figur 2 över partnerskap.

Figur 1 Umeås omställningskarta

Figur 2 Partnerskap för Umeås klimatomställning

Insatser 2025

Program Klimatneutrala Umeå 2040 har identifierat följande insatser där det behövs fortsätta och/eller intensifierade insatser utöver de som redan pågår. Insatserna nedan tar inte upp frågor som hanteras i andra program eller frågor som bedöms vara omhändertagna på ett ändamålsenligt sätt för kommunens arbete med klimatneutrala Umeå 2040.

Insats 2025–1, Utveckla kommunkoncernens förmåga, kapacitet och kunskap inom specifika områden

Beskrivning: Utifrån Umeås omställningskarta och identifierade nödvändiga insatser behöver kommunkoncernens förmåga, kapacitet och kunskap utvecklas inom följande:

- finansiering för klimatomställning genom samverkan med NetZeroCities, nationella myndigheter m.fl.
- samverkan inom energiplanering med lokala, regionala och nationella aktörer.
- hantering av svåra kvarvarande utsläpp som inte kan elimineras (residual emissions), ex. investeringar i koldioxidinfångning, kompensationsprojekt och naturbaserade lösningar.
- uppföljning av utsläpp och integration med CSRD
- strategiskt arbete med klimatanpassning
- portföljstyrning inkl. att identifiera gap och nödvändiga åtgärder, vad som behöver finansieras och aktivering av aktörer

Ansvar: Samtliga destinerade nämnder och bolag, programstyrgruppen klimat, programansvarig chef

Insats 2025–2, Möjliggöra implementering av nödvändiga insatser

Beskrivning: För att möjliggöra implementering av nödvändiga insatser på kort och lång sikt behöver insatser påbörjas under 2025 inom följande:

- kraftfullt utveckla och hitta finansiering för olika insatser för beteendepåverkan för att öka hållbart resande, minska konsumtionsbaserade utsläpp, skapa effektivare resursanvändning
- aktivering av den kommunala organisationen i klimatarbetet

Ansvar: Samtliga destinerade nämnder och bolag, programstyrgruppen klimat, programansvarig chef

Tids- och aktivitetsplan 2025 för programstyrgruppens arbete

Nedan följer en kortfattad tids- och aktivitetsplan som sammanfattar de aktiviteter som ska genomföras för att lösa 2025 års uppgifter inom program för klimat.

Möte	Aktivitet
1	Stygruppsmöte Ställningstagande: <ul style="list-style-type: none">- Programrapport 2024- Uppföljning lokala miljömål 2024- Förslag till revideringar av programmet 2026 Diskussion: <ul style="list-style-type: none">- <u>Fokusområde 3: El, energi och fjärrvärme</u>- <u>Lokala miljömål och åtgärdsprogram: Uppföljning 2024</u>- <u>Klimatanpassning</u> Prioriterat arbete för programansvariga tjänstepersoner: <ul style="list-style-type: none">- Kunskapsunderlag inom fokusområde 1 och inom klimatanpassning- Inkludering av klimatanpassning i programmet- Prioritering, planering och genomförande av klimatomställningarna- Utvecklingsanslaget: sprida info, handläggning av ansökningar
2	Stygruppsmöte Diskussion: <ul style="list-style-type: none">- <u>Fokusområde 2: Bygg och anläggning</u>- <u>Fokusområde 4: Cirkulär ekonomi</u> Prioriterat arbete för programansvariga tjänstepersoner: <ul style="list-style-type: none">- Kunskapsunderlag inom fokusområde 2 och 4- Utveckling av uppföljningsinnehåll, metoder, koordinering med kopplade processer- Prioritering, planering och genomförande av klimatomställningarna- Utvecklingsanslaget: sprida info, handläggning av ansökningar
3	Stygruppsmöte Diskussion: <ul style="list-style-type: none">- <u>Fokusområde 1: Transporter</u>- <u>Fokusområde 5: Övergripande insatser</u>- <u>Lokala miljömål och åtgärdsprogram: Uppföljning och plan framåt</u> Prioriterat arbete för programansvariga tjänstepersoner:

	<ul style="list-style-type: none"> - Kunskapsunderlag inom fokusområde 1 och 5 - Utveckling av uppföljningsinnehåll, metoder, koordinering med kopplade processer - Prioritering, planering och genomförande av klimatomställningarna - Utvecklingsanslaget: sprida info, handläggning av ansökningar utvecklingsanslag
4	<p>Ställningstagande:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programrapport perioden januari till augusti 2025 - underlag till planeringsdirektiv 1 för 2027 <p>Diskussion:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Programrapport</u> - <u>Underlag till planeringsdirektiv 1 för 2027</u> <p>Prioriterat arbete för programansvariga tjänstepersoner:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Framtagande av programrapport - Underlag till planeringsdirektiv 1 för 2027
5	<p>Ställningstagande:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programhandling 2026 <p>Prioriterat arbete för programansvariga tjänstepersoner:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programhandling 2026

Tabell 1: Kortfattad tids- och aktivitetsplan 2025 för Program för klimat

Bilagor

Bilaga 1 - Beslutade kriterier och beredningsprocess för utvecklingsanslag klimatneutralitet (KSnaus kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2023-03-21).

Bilaga 2 - Rapport Program Klimatneutrala Umeå 2040, januari till augusti 2024